

Fig. 1. Luftfotografi af Dragsholm set fra nordvest. Kapellet er beliggende i nordfløjen, og nord herfor er kirkens klokke (s. 2470) ophængt i en stabel. HS fot. 1968. - *Aerial photograph of Dragsholm seen from the north-west. The chapel is in the north wing, and the church bell hangs in the belfry north of this.*

DRAGSHOLM KAPEL

FÅREVEJLE SOGN

Dragsholm var i middelalderen en af Roskildekirkens hovedbesiddelser.¹ Borgen omtales første gang 25. maj 1313, da biskop Oluf udsteder et brev på Draugh,² og 28. febr. 1320 omtales bispens befuld-mægtigede (procurator) på Dragsholm.³

Kapellet nævnes 21. aug. 1536 i det inventarium,⁴ der optages, efter at bispegodset er blevet inddraget af kronen.

I en skrivelse 13. okt. 1652 til lensmanden, Christoffer Urne, siges at slotskirkens reparation skal vente til videre anordning.⁵ Ved besigtigelse 17. januar 1661 hedder det: Fjenden borttog alt, den tid

slottet skulle sprænges og ødelægges. Intet blev forvaret uden kirkens kalk, disk og messeklæder. Hr. Ludvig Herfordt sognepræst i Føllenslev, rantzionerede ellers herforuden kirkens ornament, altertavle og prædikestol.⁶ 1664 overtog rentemester Henrik Müller Dragsholm, som, da han måtte gå fra den på grund af gæld, 1688 blev overdraget Manuel de Texeira fra Hamborg. 1694 overtog Cort Adellers yngste søn, Frederik Christian Adeler, gården.

Efter Svenskekrigene synes kapellet ikke at have været brugt, før Christian Lente von Adeler 8. april 1730 kunne meddele, at kirken nu efter hans afdøde

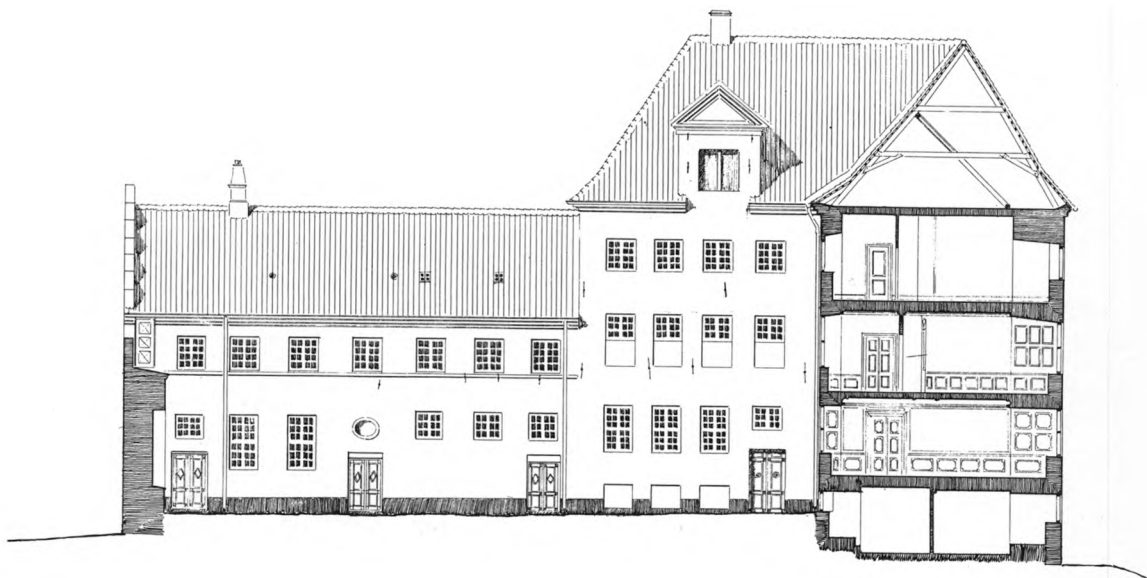

Fig. 2a-b. Opmålinger. 1:300. a. Nordfløjens gårdfacade, b. Østfløjens gårdfacade med tværsnit gennem kapellet. Målt af Emil Jørgensen 1908. - Elevations, a. North wing cross-section through the chapel. b. East wing, courtyard facade with cross-section through the chapel.

faders vilje var sat i stand, hvorfor han ønskede, at den måtte blive indviet i samme eller næste måned.

3. juli var det endnu ikke sket, da præsten i Fårevejle ville have ekstra betaling for at forrette tjeneste der, mens Adeler mente, at den tidligere kirke på slottet blev passet uden ekstra betaling.⁷ Fra 11. august foreligger en kontrakt,⁸ som fik kongelig konfirmation

4. maj 1731;⁹ heri anføres, at kirken påny er indrettet for dem, der holder »dug og disk« på slottet, og gudstjeneste skal holdes af præsten i Fårevejle, som det stadig er tilfældet. Gården forblev i slægten Adeleres besiddelse til 1932, og har siden 1936 været ejet af familien Bøttger.

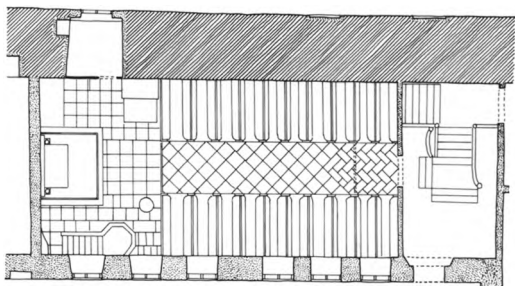
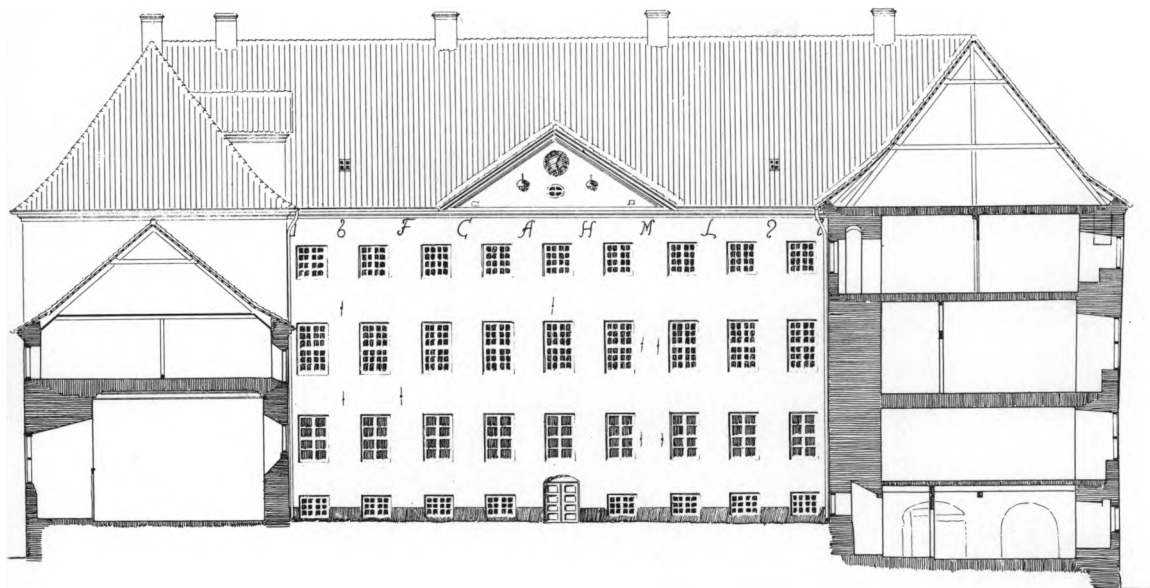

Fig. 3. Plan. 1:300. Målt af Emil Jørgensen 1908, Tegnet af Mogens Vedsø 1992. Signaturforklaring s. 9. - Ground-plan. Key on p.9.

Dragsholm er strategisk velbeliggende på den smalle landtange, Draget, der adskiller den nu udtørrede Lammefjord fra Nekselø Bugt, og som tidligere udgjorde den eneste landforbindelse til området nord herfor. Borgen er anlagt på landtangens laveste del, mod nord begrænset af høje bakker kulminerende i den 121 m høje Vejrhøj, mens landskabet mod syd er af mere behersket højde.

Byggegrunden udgøres af et omtrent kvadratisk voldsted (topflade ca. 60x60 m), der hæver sig op til 10 m over voldgravens vandspejl. Gravene er endnu bevarede mod vest, nord og øst, mens terrænformerne i syd er noget udviskede ved haveanlæg; en smal dæmning eller landtange må her have adskilt en søndre grav fra Lammefjorden, hvis vandspejl lå væsentligt lavere end i de endnu bevarede dele af voldgravene.¹⁰

Adgangen til banken sker fra nord ad en dæmning, der har afløst en bro over graven. Bygningskomplekset fylder langt fra hele bankens topflade, men er trukket ud mod det sydøstre hjørne.

Hovedbygningen (fig. 1) udgøres af et trefløjet anlæg, der mod den fjerde, vestre, side lukkes af en spærremur. Bygningerne stammer fra vidt forskellig tid, men det nuværende ydre går tilbage til en gennemgribende ombygning o. 1697 udført for den første ejer af slægten Adeler, Frederik Christian Adeler. Østre halvdel af sydfløjen udgøres af resterne af det store »Palatium« fra Roskildebispens borg, formentlig opført i anden halvdel af 1200'rne, og jævnlidende var den i vinkel hermed anlagte søndre halvdel af østfløjen. I løbet af middelalderen lukkedes anlægget til alle fire sider, dog var en mindre strækning i vest, længst mod nord, blot lukket af en spærremur, udenfor hvilken stod borgens porttårn. Det nordøstre hjørne var optaget af det mægtige, knap 10x10 m store, forsvarstårn.

I årene omkring 1638 nødvendiggjorde tiltagende forfald en fornyelse af bispeborgens gamle østre vinkelfløj, der genopførtes, formentlig i lidt smallere skikkelse, af bygmesteren Hans van Steenwinkel d. y. og udstyredes med et mindre, endnu bevaret, karnaptårn på østsiden og et, nu nedrevet, trappetårn mod gården.

Alvorlige skader fik borgen 1659, da svenske tropper ødelagde hovedparten af bygningerne, formentlig ved sprængning, bl.a. gik det store

tårn helt til grunde, og efter krigen stod tilsyneladende kun en mindre del af østfløjen stadig under tag. Årstallet 1675 formet i murankre på den vestlige del af sydfløjens gårdfacade antyder istandsættelsesarbejder allerede i Henrik Müller, gårdens første private besidders, ejertid, men sin nuværende skikkelse fik hovedbygningen, som nævnt, først ved ombygningen 1697.

Vel beholdt bygningen udadtil adskillige levn af sin brogede fortid i form af talrige uregelmæssigheder i murværket, men ind mod gården omformedes den ved radikale indgreb til et symmetrisk anlæg udformet helt efter tidens idealer. Hovedfløjen udgøres af østfløjen og den nærmeste del af de tilgrænsende fløje, der indeholder tre stokværk over kælderen. Den resterende del af nord- og sydfløjen blev skåret ned til lave sidefløje, et stokværk over kælder, mens der af vestfløjen kun levnedes dele af vestmuren, som indgår i den nuværende spærremur. En fladrundbuet port midt i den formidler nu adgangen til gårdspladsen. Fløjenes gårdfacader egaliseredes ved behugning, skalmuring og opførelse af helt nye murstrækninger. Symmetrien har sine steder voldt kvaler, således ses adskillige markante uregelmæssigheder ved vinduerne, ikke mindst i kælderen, for at få disse indordnet i de lodrette akser.

Fig. 4. Indre set mod øst.
NE fot. 1991. - *Interior to
the east.*

Fig. 5. Indre set mod
vest, mod alteret. NE
fot. 1991. - *Interior to the
west, towards the altar-
piece.*

Indgangen til kapellet og hovedfløjen er beliggende i nordfløjens gårdside (fig. 2a) umiddelbart op til hjørnet mod østfløjen, hvor en vandret overdækket dør leder ind til en vestibule. Herfra er adgang til kapellet samt et kort trappeløb, der forgrener sig til henholdsvis det i kapellets østende anbragte pulpitur og til hovedtrappen i østfløjens nordende.

KAPELLET

Som ovenfor nævnt omtales borgens kapel første gang i et inventarium optaget 1536, omend det må formodes at være væsentligt ældre. Kapellet¹¹ nævnes i de efterfølgende inventarier, men 14. juli 1658¹² præciseres at det var beliggende i gårdens nordfløj. Det er derfor sandsynligt, at det 1730 nyindrettede kirkerum er anbragt samme sted som det ældre kapel, hvilket tillige synes at blive bekræftet af, at indretnings-

arbejdet det nævnte år betegnes som en istandsættelse.⁷

Vor viden om det ældre kapel er begrænset, idet der aldrig er foretaget undersøgelser i murværket omkring det bestående rum. Når kapellet 1591 kaldtes »det nye kapel« er dette formentlig blot udtryk for en nyligt gennemført ombygning, snarere end en flytning fra én lokalitet til en anden. 1620 kaldedes kirkens indre under hvælvingerne, og der indsattes i nordsiden ved prædikestolen et nyt trævindue, som blev beslået med »kroge og marnere« af smeden. Kapellets indre kalkedes atter 1631, idet prinsen ventedes at besøge slottet. Samme år sikrede smeden hvælvingerne med to murankre og leverede 51 jernkiler til at drive hvælvene sammen med. Endnu en kalkning og pudsreparation af det indre skete 1641, hvor kirken betegnede som »mørk og skiden«. 1658 nævnes, at kirken er smukt repareret i lensmanden Christoffer Ur-

nes tid (1645-58).¹² Disse arbejder har formentlig fundet sted før 1652, hvor lensmanden, jfr. s. 2461, får besked på at lade slotskirkens reparation vente.

Det 1730 indrettede *kapel* ligger i nordfløjen, dels i den høje østre del, dels i den lave vestre. Rummet begrænses mod nord af borgens knap 3 m tykke ringmur, mens gårdmuren formentlig stammer fra ombygningen 1697, og dette synes også at gælde den skillemur, der afgrænser kapellet mod vest. Den tynde, antagelig af bindingsværk opførte, skillevæg mod vestibulen i øst stammer rimeligvis i sin nuværende udformning fra kapellets indretning 1730. Midt i denne væg er den eneste adgang til rummet, mens der fra forrummets trappe er opgang til pulpituret ad en dør nordligst i skillevæggen. Alteret er opstillet i vest.

Rummet belyses fortrinsvis fra syd af seks vinduer, der indadtil udmunder i høje, rektan-

gulære, nicher med panelklædt overdækning. Alle er af ensartet størrelse, trods vinduernes forskellige udformning i det ydre, hvor dimensionerne er dikterede af de øvrige vinduer i de respektive to bygningsafsnit. De tre østre er høje vinduer med fire rammer, de tre vestre lavere med blot to rammer; heraf følger at indadtil er såvel overdækning som sål væsentlig stejlere ved de vestre åbninger end ved de østre.¹³ Vestligst i den kraftige nordmur er brudt en vinduesåbning, der, som de øvrige, har panelklædt overdækning. Ved en ca. 2 m høj skærmvæg, hvori en dør, er vinduesnichen afskilt som »præsteværelse«. I nichens vestside et mindre, indbygget skab, mål: 84x55x54 cm.

Væggene er limfarvede i gult, mens det glatte stukloft og den omkransende karnisgesims af træ er hvide. 1900 ønskedes der anbragt panel på væggene for enden af stolestaderne, men året efter påbegyndtes istedet en opsætning af lær-

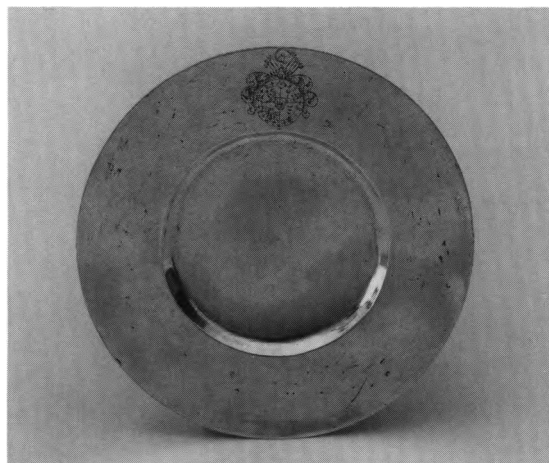
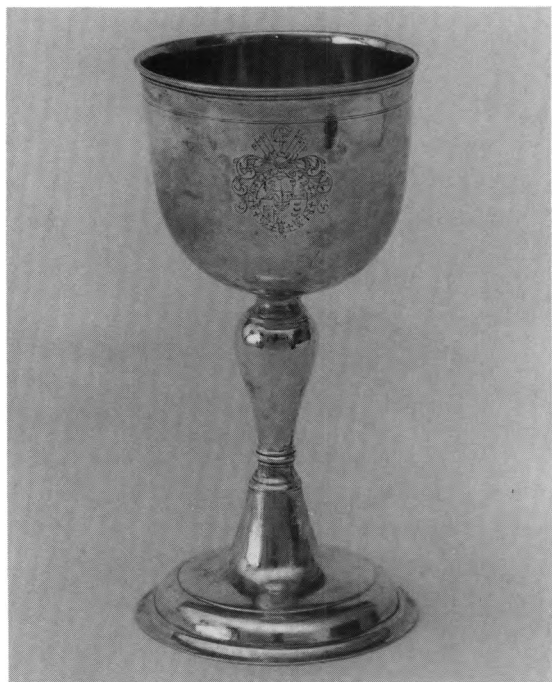

Fig. 6-7. Alterkalk og -disk udført 1730 af Axel Johannes Krøyer, København (s. 2467). NE fot. 1991. - *Chalice and the paten from 1730 made by Johannes Krøyer, Copenhagen.*

red.¹⁴ Grundet væggenes hårdhed valgtes det slutteligt at male væggene indtil overkanten af stolene med oliefarve, mens den resterende del limfarvedes.¹⁵ Gulvet er hovedsagelig lagt af kvadratiske, gotlandske kalkstensfliser, mål: henholdsvis 47x47 cm og 52 x 52 cm, der i vestenden, ved alteret, ligger vinkelret på væggene, i midtergangen diagonalt. Sidstnævnte sted er i østenden et mindre parti lagt med »halve« fliser. Alterpartiets gulv er, i forhold til midtergangens, hævet et trin, der har forkant af en egeplanke og flugter med stolestadernes endepaneller. I stolene er plankegulve.

En patent *†kirkeovn* blev anskaffet 1904¹⁵ og opstillet i kapellets nordvesthjørne. På ældre fotografier ses den omgivet af et panel, der muligvis stammer fra kapellets restaurering 1912.¹⁶ Ovnens erstattedes 1966 med et luftvarmeanlæg.

INVENTAR

Oversigt. Det helhedspræg, der karakteriserer kapellets indre, stammer fra 1730, da det genindrettedes efter, at det vistnok havde stået øde siden svenskekrigens plyndringer 1658-60. Kort forinden havde lensmanden, Christoffer Urne, ladet sin yndlingssnedker, Lorentz Jørgensen, udføre en ny altertavle og prædikestol samt stolestader, der var malet og stafferet;¹² tavlen reddedes til Bregninge kirke, hvorimod stolens skæbne synes ukendt. Det samme gælder forgængernes, såvel som også deres alder og udseende. De inventarfortegnelser, der er udfærdiget i forbindelse med slottets overdragelse fra en lensmand til en anden omhandler, som vanligt for kirkerne, især mindre genstande såsom altersølv og -stager. 1862 noteredes, at Adelsborg eller Dragsholm kapel efter gammel praksis ikke synedes,¹⁷ hvorfor vor viden er begrænset. Kalk, disk og messeklæder siges at blive reddet fra svenskernes overfald,⁶ men deres videre skæbne er ukendt. 1912 var kapellet »helt igennem restaureret på en overordentlig smuk og stilfuld måde«,¹⁴ antagelig med den farveholdning, som træværket i dag har: hvidt med forgyldning på lister.

Fig. 8. Stempler under disken, sml. fig. 7. Københavnsmærke 1730, guardeinmærke for Peter Nicolai von Haven, mestermærke antagelig for Axel Johannes Krøyer og månedsmærke vandmanden (s. 2467). NE fot. 1991. - *Marks on the bottom of the paten, cf. fig. 7. Copenhagen mark 1730, assay mark of Peter Nicolai von Haven, maker's mark presumably Axel Johannes Krøyer, and sign of Aquarius for the month.*

Alterbordet er en kasse af fyrretræ.

To *knæleskamler* (sml. fig. 5), fra 1730, med udsavet sarg og rødt fløjsbetræk.

Alterklæde, nyere, af rødt fløj, med kanter og latinsk kors af guldgalon.

†*Alterklæder*. 1536 nævnes fire alterklæder.¹⁸ I årene mellem 1645 og -58 blev inventaret forbedret med et rødt damaskes klæde.¹²

Altartavlen, der af biskop Mynster 1839 betegnedes dårlig og gammel,¹⁹ udgøres af en søjlestilling kronet af trekantgavl, med nyt lille, latinsk kors (sml. fig. 5). Søjlerne hviler på høje postamenter, der når gulvet. I gavlfeltet Gudsøje hvorfra udgår stråler. *Maleriet*, fra o. 1850, af Sophus Schack,²⁰ forestiller Bjergprædiken. Kristus er ikklædt rød kjortel hvorover hvid kappe, tilhørerne har mat røde og grønne dragter samt en enkelt blå. Farverne er som helhed afdæmpede, således svarer himlens farver til jordens brungrå.

**Altartavle*, anskaffet i tiden 1645-58, udført i Lorentz Jørgensens værksted. Da inventaret under Svenskekrigene frygtedes tilintetgjort, købte sognepræsten i Føllenslev altartavlen for senere at sælge den til Bregninge (jfr. s. 1749).

Altersølv. *Kalk og disk* (fig. 6-7), fra 1730. Den enkle kalk er 19,5 cm høj, har cirkulær fod, balusterformet skaft og på det forholdsvis store bæger graveret våben kranset af Dannebrogssordenen for Adeler. Under bunden sås 1918 foruden udslidt mestermærke, et Københavnsmærke 1730 og guardeinmærke for Peter Nicolai von Haven. Glat disk, 15 cm i tv. med 3 cm bred fane, hvorpå graveret våben identisk med kalkens. Under fanen fire stempler (fig. 8): mestermærke antagelig AK over 1723 for Axel Johannes Krøyer (Bøje 304), Københavnsmærke 1730, guardeinmærke for Peter Nicolai von Haven og månedsmærke vandmanden.

†*Altersølv*. 1536 nævnes en kalk og disk.¹⁸ 1645-58 blev inventaret forbedret med en sølv forgyldt kalk og disk.¹² Ved slottets besigtigelse 1661 bemærkedes, at kalk og disk som noget af det eneste var forvaret.⁶

En *†oblatæske*, skænket 1730, kendes fra beskrivelsen 1918, hvoraf fremgår, at den var oval med drevet og ciserlet frugtklase på låget, på

Fig. 9. Alterstage fra 1600'ernes første halvdel (s. 2467). NE fot. 1991. - *Altar candlestick from the first part of the 17th century.*

siderne tilsvarende akantusranke. Såvel lågets som bundens kant var »bølgebuklet». Under bunden graveret: »Gieved i Jesu Nauen til Drax Holms Kirckes Alterbrug A(nn)o 1730«. Desuden stempler som kalkens, dog havde mestermærket tydeligere årstal: 1723. Æsken synes at have været udformet som de lidt ældre, f.eks. i Stenmagle kirke, Sorø amt, skænket 1709 eller den cirkulære i Stigs Bjergby (s. 761 med fig. 7).

Alterkande, 1800'ernes sidste halvdel, fra Den kongelige Porcelænsfabrik, sort med guld kors og -kanter, såkaldt chokoladekandeform.

Alterstage (fig. 9), fra 1600'ernes første halvdel, antagelig de to nye messinglysestager, der anføres i inventariet 1658.¹² 52 cm høje, med rigt profileret skaft, hvori indgår balusterled lidt under lyseskålen. †*Alterstage*. I forbindelse med Herman Juels overdragelse af lenet til Christoffer Parsberg 1595 nævnes to alterlysestager af kobber i fadeburet, formentlig omtalt igen 1609

Fig. 10. Prædikestol og døbefont fra kirkens indretning 1730 (s. 2468). NE fot. 1991. - *Pulpit and font from the interior furnishing of 1730.*

og muligvis 1624 og 1645, da benævnt messinglysestager.¹²

To †»*amplæ*«, af bly, nævnes 1536.¹⁸ Antal og materiale, der sandsynligvis også kan betegne tin, taler for, at det drejer sig om to ampullæ, dvs. de små kander der brugtes til det vand, der skulle blandes i vinen, før denne blev indviet.²¹ To *flasker af bronze er bevaret fra Skjolddelev og Tvenstrup i Århus amt, men deres anvendelse kendes ikke.²² En anden mulighed er ampler til vokslys eller tran, formentlig hængende ned fra loftet eller fra en arm på væggen.²³ Denne anvendelse modsiges imidlertid af materialet.

Bibel, 1550, »Prentet i Kopenhaffn aff Ludowich Dietz MDL« og »Skænket Dragsholm Slots Kapel til Minde om min Mand Godsforvalter Carl Jensen. Faarevejle d. 9/11 1773 Nancy Jensen«.

†*Messehagler*. 1536 nævnes et ryklin, to hagler og et messerede (d.e. præstens klædedragt til messen).¹⁸ 1645-58 blev inventaret forbedret med en brun fløjlsmessehagel.¹² Ved slottets besigtigelse 1661 bemærkedes at kun messeklæderne, foruden kalk og disk, var bevaret; resten havde fjenden borttaget.⁶

Alterskranke, fra 1730, af smedjern, tresidet, bestående af enkle rundjern med overligger og tilsvarende vandret, men spinklere jern forneden. Bronzeret i overensstemmelse med synets ønske 1895.¹⁴

Font (sml. fig. 10), fra 1730, af træ, 92 cm høj, tv. 55 cm, drejet, med vulst midt på det cylinderformede skaft. Hvidmalet. I begyndelsen af 1900'rne vestligst i midtgangen, nu nedenfor prædikestolen.

Dåbsfad (fig. 18a), antagelig anskaffet sammen med det øvrige inventar ved kapellets indretning 1730, jfr. også det graverede våben for Adeler på fanen. Af engelsk tin, tidligst udført 1717, jfr. stemplet under bunden (fig. 18b) for Johan Schönefeldt, København, der blev mester dette år.²⁴ Glat, 49 cm i tv., med riflet kant.

Dåbskande, 1896, af tin, 25 cm høj, leveret af kandestøber L. Buntzen, Landemærket 9, Kbh., svarende til kanderne i f.eks. Kirke Eskilstrup og Store Fuglede (s. 316 med fig. 12 og s. 1623 med fig. 18).²⁵

Prædikestol (fig. 10), fra 1730, med samtidig himmel og opgangspanel. Kurven har fem fag og et halvt nærmest opgangen, hvert med glatte, profilisteindrammede felter. Flad underbaldakin forneden afsluttet af knop, kantet svarende til kurven. Himlens underside er delt i otte felter med nedhængende due i midten; i stedet for topstykker en udsavet bort. Hvidmalet med gyldne lister. Opstillet ved sydvæggen, mellem de to vestligste vinduer.

Om en †*prædikestol*, anskaffet i tiden 1645-58, vides, at den var malet og stafferet. Der var sandsynligvis tale om et arbejde fra Lorentz Jørgensens værksted, jfr. †altertavle. En ældre, i øvrigt ukendt, omtales 1620 ved nordvæggen.¹²

Stolestader, fra 1730. Gavlene har pålagt, glat pilaster og udsavet topstykke, dørene rektangulær spejlfyldning. Tilsvarende rygpåner. 1906

skulle bænken på mandssiden gøres bredere, ligesom det var sket på kvindesiden.¹⁴ Stolene er malede i blågrå nuancer med hvidt og forgyldning.

†*Stole*. 1632 anskaffedes otte nye stole. 1621 gjorde snedker Jens Dirichsen et nyt sæde og bagstykke i *slotsherrens stol*, og 1644 gjorde snedker Peder Olsen i Vindekilde en stol, som *lensmandens frue* stod i.⁶ †*Bænke*. 1609 nævnes en lang fyrrebænk og 1624 tre gamle lange fyrrebænke. 1638-39 er inventaret forringet med tre fyrrebænke.¹²

†*Kister*. 1536 toges to beseglede kister fra kapellet og sattes i bispens kammer.¹⁸ 1621 gjorde Jens Dirichsen snedker en kiste til alterlysene.⁶

†*Skab*. 1536 nævnes et skab.¹⁸

To *pengetavler* (fig. 12), antagelig fra kapellets indretning, med lave skuffer. Rygbrættet ender foroven i buetunge hvori hjerteformet udsavning. Den ene er rødmalet, den anden sort, begge dekoreret med metalglimmer; desuden forskellige blomster af udklippet, farvelagt papir (kobberstik).

Pengebøsse (fig. 17), fra 18-1900'erne, af messing. Klokkeformet med profileret låg, hvori pengeslids. På væggen uden for indgangsdøren til kapellet.

Dørfloj, fra 1730, fløjdør med tre fyldinger i hver fløj. Samtidigt *låsetøj*. Indgangsdør.

Pulpitur, fra 1730. Brystningen har ti fyldinger (sml. fig. 4), og under loftet er også ti, men her lave, liggende rektangulære. I kapellets østende.

Fig. 11. Orgel, antagelig bygget o. 1800 (s. 2469). NE fot. 1991. - *Organ probably built c. 1800.*

Orgel (fig. 11), antagelig bygget o. 1800.²⁶ Ombygget o. 1867 af Knud Olsen, København.²⁷ Nuværende størrelse: tre stemmer, alle indsat af Knud Olsen. Disposition: Gedakt 8 Fod, Fugara 8 Fod, Principal 4 Fod; et fjerde

Fig. 12. To pengetavler, antagelig fra 1730 (s. 2469). NE fot. 1991 - *Two collection trays probably from 1730.*

registertræk bærer påskriften »Vacant«. Mekanisk aktion, sløjfevindlade. Facaden, der er hvidmalet med guldbronzerede detaljer, har tre indrammede felter med pibeattrapper af sølv-bronzeret træ. Midtfeltet er højere og bredere end sidefelterne og er udformet som en dør med hængsler og låseanordning. Facaden kronet af en profileret gesims med tandsnitlignende frise. Under pibefelterne er et nyere, enkelt nodedativ anbragt til afløsning af den oprindelige, meget lave nodedpult, der er indfældet umiddelbart over klaviaturet. Bælgeanlægget kan trædes af den spillende; elektrisk centrifugalblæser forefindes ikke. På podium ved nordvæggen, øst for døren til sakristiet.

Salmenummertavler. 1905 ønskedes to nye tavler med løse tal til salmenumre anskaffet,¹⁴ muligvis de nuværende enkle, hvidmalede tavler, der er tilpasset det øvrige inventar og har løse numre af metal.

Malerier. 1) (Fig. 13) 1600'ernes anden halvdel, olie på lærred, 125x97 cm, portræt af generaladmiral Cort Sivertsen Adeler (†1675).²⁸ Knæstykke, en face til højre. Den portrætterede er fremstillet stående, i fuld rustning, med hvid halsklud og kniplingsmanchetter. Over venstre skulder et rødt gevandt, over højre Dannebrogssordenen og S. Markusstjernen. I højre hånd holder han kommandostav, foran et bord med tæppe af rødt guldbrokade, hvorpå ligger hjelm og stridshandske. Højre hånd peger ud af billedet. Bagved er der udsigt til havet med et par krigsskibe. Kunsthistorikeren N. L. Høyen har i et notat tilskrevet Jacob d'Agar billedet, som skal være stukket af Albert Haelweg, der døde 1673. Den franskfødte kunstner synes imidlertid først 1683 at blive knyttet til hoffet i København, og Cort Adeler var død i november 1675.²⁹ I samtidig, bred ramme med relief-skårne trofæer og båndakantus.

2) (Fig. 19) formentlig o. 1840, kopi efter maleri fra 1600'erne, olie på lærred, 112x92 cm. Kristus som smertensmand er afbildet siddende. Kristi nøgne legeme har hudfarve, håret er mørkt, tornekrone ligeså; et falmet rødt klæde dækker benene. Baggrunden mørkebrun-sort. I enkel forgyldt ramme.

Lysekrone, antagelig fra kort før 1919, da elektrisk lys var installeret, og en anselig og smuk krone omtales.¹⁴ Barokform, med gennembrudt kugle og to gange otte arme; stammen kronet af engel.

Klokke, skænket 1967, har tidligere hængt ved Husumvold barakkirke, København.³⁰ Tvm. ca. 52 cm. Ophængt i fritstående *klokestol* med saddeltag, nord for kapelfløjen. †*Klokke* nævnt 1536.¹⁸

GRAVMINDER

På pulpituret er ophængt seks forsøvede bladkranse, på sydvæggen tre i en kasse med glas for og direkte på væggen en. Over samme findes endvidere en forsøvet laurbærbladgren fra funktionærer og forpagtere på Adellersborg gods.³¹

Mindekranse. 1) Georg Fredrik Otto, lensbaron af Zytphen Adeler, *10. maj 1810, †18. april 1878. Taknemmeligt minde fra hengivne tjenende på baroniet. Indskrift med graveret fraktur på bånd ved to forsøvede palmegrene, sml. Fårevejle †kiste nr. 5 (s. 2450).

2) Taknemmelig erindring fra Dragsholm håndværksmestre. Indskrift med skråtstillede versaler på bånd ved forsølvet egeløvskrans.

3) Taknemlig erindring fra Dragsholm håndværksmestre. Indskrift med kursiv. I øvrigt som nr. 2.

4) Kammerherre, lensbaron (Frederik Herman Christian de Falsen) Zytphen-Adeler 10. febr. 1840 - 1. april 1908 R(idder) A(f) D(annebrog). Fra forhenværende og nuværende funktionærer og forpagtere på baroniet Adellersborg og Søbsøgård. Graveret fraktur og versaler på bånd ved forsølvet bøgebladskrans, sml. Fårevejle †kiste nr. 10 (s. 2450).

5) Kammerherreinde, lensbaronesse Zytphen Adeler, f. de Falsen, *10. dec. 1848, †23. febr. 1919. Som nr. 4.

6) »Til min lille Petra fra gamle Fader Julen 1922«. Indskrift med graverede versaler på bånd ved forsølvet palmegren.

Nr. 1-6 er ophængt på pulpituret.

7) Lensbaronesse Petra Zytphen-Adeler, f. Steensen-Leth, *6. sept. 1873, †1. april 1922. Fra

Fig. 13. Maleri nr. 1, fra 1600'ernes anden halvdel forestillende Cort Adeler, †1675 (s. 2470). NE fot. 1991. -
Portrait of Cort Adeler, †1675.

Fig. 14-16. Begravelseskjolde (s. 2472). 14. Nr. 1, fra 1859, med allinacevåben for Løvenskiold og Adeler. 15. Nr. 3, fra 1869, med våben for Louise Augusta baronesse Pechlin von Löwenbach gift med baron Zytphen-Adeler. 16. Nr 4, fra 1878, med våben for Zytphen-Adeler. NE fot. 1991. - *Funereal hatchments. 14. No. 1 from 1859. 15. No 3, from 1869. 16. No 4, from 1878.*

funktionærer og forpagtere på Adellersborgs gods. Graveret frakturindskrift på bånd ved laurbærbladsgren med frugter.

8) Lensbaronesse Petra Zytphen Adeler, f. Steensen Leth, *6. sept. 1873, †1. april 1922. Fra taknemmelige beboere i Fårevejle sogn. Indskrift med fraktur på glat, latinsk kors af sølv.

9) Fra baroniets lejere, januar 1932. Graveret frakturindskrift.

10) 9. jan. 1932 lensbaron F. G. de Falsen Zytphen Adeler fra forpagtere, funktionærer og slottets personale. Indskrift med graveret antikva.

11) Til lensbaron F. G. de Falsen Zytphen Adeler's bære. Fra arbejderne og personalet på Dragsholm 9. jan. 1932. Graveret indskrift med kursiv på skjold ved forsølvet bøgeløvskrans. Nr. 7 - 11 på sydvæggen.

**Begravelsesskjolde*.³² 1-2) (Fig. 14) fra 1859, af blik, med oprullede flige til siderne og forneden, foroven en grevekroner, sml. Dråby og Kirke Hvalsø.³³ På det hvælvede midtparti malet allinacevåben for Løvenskiold og Adeler. Herman Løvenskiold (1783-1825) gift med baronesse Sophie Hedevig Adeler (1795-1859). I Holbæk Museum, sml. Fårevejle †kister nr. 2 og 4 (s. 2450).

3) (Fig. 15) 1869, af blik, med våben for Louise Augusta baronesse Pechlin von Löwenbach (1787-1869, gift med Ernst Frederik von Zytphen) og derover friherrekroner.

4-5) (Fig. 16) 1878, af blik, med malet krone hvorunder våben for (Georg Frederik Otto) baron Zytphen-Adeler (1810-78), sml. mindekrans nr. 1.

Fig. 17. Pengebøsse af messing fra 18-1900'rne (s. 2469). - *Brass offertory-box.*

Fig. 18a-b. Dåbsfad af tin, antagelig fra 1730 (s. 2468).

a. Helhed, b. Stempler for gørtler Johan Schønefeldt, København. NE fot. 1991. - *Pewter baptismal dish probably from 1730. a. In its entirety, b. Marks of the pewterer Johan Schønefeldt, Copenhagen.*

KILDER OG HENVISNINGER

RA. DaKanc. B57. Sjællandske Tegnelser nr. 32 (1651-53)f. - *Lensrgsk.* Dragsholm slots len. 1587-1658. - Kvittansiarumsbilag og inventarielister 1587-1658. (Det har kun været muligt at gennemgå lensregnskaberne sporadisk). - LA. Godsarkiver. Adelsborg. Kirkerne vedk. 1719-1924. - Kirke- og skolerensk. 1895-1905. - *Fårevejle pastoratsarkiv.* 1730. Kontrakt om gudstjenesten i Dragsholm på ny indrettede kirkesal. - *Ved Fårevejle pastorat.* Synsprot. 1862-1926/1963-(84). - Se i øvrigt arkivalier for Holbæk amt i almindelighed s. 50.

NM2. Indberetninger ved Chr. Axel Jensen 1918-19 (bygning og inventar), Anton Birch 1952 (bygning). Knud Prange har været konsulent vedr. heraldiken. - Bygningsbeskrivelse ved Mogens Vedsø, inventar og gravminder ved Marie-Louise Jørgensen. Redaktion: afsluttet 1992.

Tegninger. NM2. Tryk af planer, snit og facader ved Emil Jørgensen 1908. - Opmålinger af paneler, døre m.m. ved Martha Rambusch og Thorsten Gunarsen 1966. - Koteopmåling af borgbanken ved Anders Bach og Ole Bjørn Timmer 1966.

Litteratur. Chr. Axel Jensen: Dragsholm, i Danske Slotte og Herregårde, 2. udg., red. Aage Roussell, 1964, 3, s. 321-354. Peder Hansen Resen: Kobberstikene fra Atlas Danicus, 1677, udgivet med efterskrift og kommentarer af Ib Rønne Kejlbo, 1974.

¹ Roskildebispens jordebog s. 164f. og passim, De ældste danske Arkivregistraturer III, 355, J. O. Ahrnung: Roskilde Domkapitels Historie 1416-(1536) II, udg. af Troels Dahlerup, 1970, s. 70, 72, 86-97.

² Dipl.Dan., DaRigBr. 2. rk. VII, nr. 41.

³ Dipl.Dan., DaRigBr. 2. rk. VIII, nr. 183.

⁴ Roskildebispens jordebog s. 323.

⁵ RA. DaKanc. B57. Sjællandske Tegnelser nr. 32 (1651-53)f.

⁶ RA. Lensrgsk. Dragsholm slots len. 1587-1658.

⁷ LA. Bispearkivet. Ods hrd. 1728-1820.

⁸ LA. Fårevejle pastoratsarkiv. 1730. Kontrakt om gudstjenesten i Dragsholm på ny indrettede kirkesal.

⁹ LA. Godsarkiver. Adelsborg. Kirkerne vedk. 1719-1924.

¹⁰ Omkring 5 m over havet i nordre grav, 7 m i østre.

¹¹ Oftest benævnt kirken.

¹² RA. Lensrgsk. Dragsholm slots len. Kvittansiarumsbilag og inventarielister 1587-1658.

¹³ Under vestafsnittets østre vindue (fig. 2a) er på ydersiden af symmetrimæssige årsager anbragt en »dør« til den ikke eksisterende kælder under kapelrummet, ligesom tre rektangulære nicher under de østre vinduer formentlig tidligere har illuderet som kældervinduer, som det endnu ses et par steder både i øst- og sydfløjen.

¹⁴ Ved Fårevejle pastorat. Synsprot. 1862-1926/1963-(84).

¹⁵ LA. Godsarkiver. Adelsborg. Kirke- og skolerensk. 1895-1905.

¹⁶ Jfr. note 14. Panelet ses ikke på Emil Jørgensens opmåling fra 1908 (jfr. fig. 2).

¹⁷ LA. Skippinge og Ods hrdr.s provsti. 1824-36, 1831-1844, 1844-61, 1862-75. Synsforretningsprot.

¹⁸ RA. Regnskaber ældre end 1559. Kammersager 1536. Inventarier på bispegårde. (Trykt i Monumenta

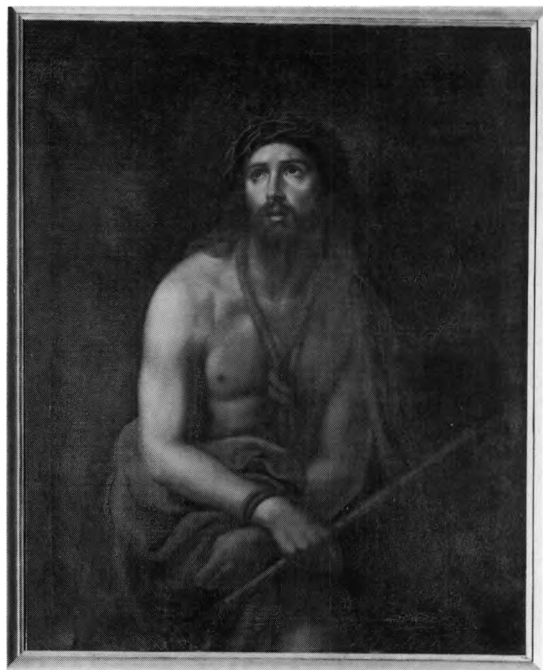

Fig. 19. Maleri nr. 2, antagelig fra o. 1840 forestillende Kristus som smertensmand (s. 2470). NE fot. 1991. - *Painting, probably c. 1840, depicting Christ as the Man of Sorrows.*

Historiæ Danicæ, ved Holger Fr. Rørdam, 1873, I, 207 og i Roskildebispestens jordebog s. 323).

¹⁹ Mynster: Visitatsdagbøger I, 77.

²⁰ Jfr. Jørgen Jacob Nielsen: Georg Frederik Otto Lehnbaron Zytphen-Adeler, 1910, s. 6: Ved [lehnbaronens] tiltrædelse var slottets ydre og indre forfaldent... det blev restaureret og monteret i hans tid ligesom slotskapellet blev restaureret, fik nyt orgel og en altertavle malet af vennen Major Schaack, der faldt i 1864. Sophus Schack havde 1848 udført et altertavlemaleri med samme motiv til kirken i Ringkøbing, jfr. Weilbach: KunstLeks. Ifølge samme kilde malede han altertavlen i Hørve (udstillet 1857).

²¹ I KultHistLeks. (III, 321) omtales ampulla i artiklen Drikkekar med bemærkning om, at der så vidt vides ingen vin- eller vandampulla er bevaret fra nordisk middelalder. Mereth Lindgren: Liturgiska kärl, i Tanke och tro. Aspekter på medeltidens tankevärld och fromhetsliv, Stockholm 1987, s. 109, bekræfter,

at der ingen middelalderlige ampullæ er bevaret i Sverige og finder en vigtig forklaring i, at en betydelig større vinkande var nødvendig efter reformationen, da menigheden fik del i vinen.

²² DK. Århus s. 1862, fig. 2 og s. 2588 med fig. 3.

²³ Jfr. KultHistLeks. (I, 445), artiklen: Belysning.

²⁴ Sml. Poul Halkjær Kristensen: Danske tinmærker, ved Holger Rasmussen, 1983, s. 35.

²⁵ Note 15. Om gørtleren se Flemming Steen Nielsen: Buntzens kandestøberi. Blade af historien om et forsvundet håndværk, i Danmarks tekniske museum. Årbog 1986, s. 5-31. Desuden Poul Halkjær Kristensen: Danske tinmærker, ved Holger Rasmussen, 1983, s. 55.

²⁶ I facadens fyldinger ses på indersiden spor efter otte registertræk, fire på hver side af klaviaturet. Orglet har muligvis haft fire bas- og fire diskantstemmer. Yderligere oplysninger findes i Den Danske Orgelregistrant.

²⁷ Bælgvægtene er indpakket i avispapir fra 1867. Registerhåndtagenes og pibernes udformning tyder på, at ombygningen er foretaget af Knud Olsen, den samme orgelbygger der 1866 byggede orglet til Egebjerg kirke, jfr. s. 2314. 1932-33 blev orglet efterset af Knud Olsens efterfølger, I. Starup & Søn (Erhvervsarkivet, Århus, I. Starup & Søns arkiv).

²⁸ Jfr. E. F. S. Lund: Danske malede Portrætter. En beskrivende Katalog. Under medvirken af Konservator ved den kgl. Malerisamling C. Chr. Andersen, 1895-1910, IX, 107.

²⁹ Jacob d'Agar fik 1672 et medlemsstykke til Akademiet i Paris forkastet, 3. aug. 1675 blev han imidlertid optaget, men måtte som reformert flygte til England i 70'ernes slutning. Herfra kom han til Danmark.

³⁰ Barakken på Frederikssundsvej opførtes som distriktskirke i Husum sogn 1948, sognekirke 1951. Den nuværende kirke er fra 1960, jfr. Kirkefondets årbog 1990, red. Mogens Miland, Anne-Mette Gravgård og Bende Kragh s. 145.

³¹ Ifølge Jørgen Jacob Nielsen: Georg Frederik Otto Lehnbaron Zytphen-Adeler, 1910, s. 25, lå to sølvlaurbærgrene dengang på kisten i Fårevejle kirke.

³² Litt. S. Ellkier-Pedersen: Offerlys og minde-skjolde. En gammel begravelsesskik, i Vejle Amts Årbog 1981, s. 7-60. Begravelsesskjolde i brug er afbildet i DK. Kbh. Amt II, 830, fig. 4, der viser altertavlen og på alterbordet to stager med begravelsesskjolde fæstnet til alterlysene.

³³ DK. Frborg. s. 2569, gravskjolde nr. 2-3 og Kbh. Amt s. 840.